

JOLANTA KARPAVIČIENĖ APIE MAGDEBURGO MIESTO SANTVARKĄ

Magdeburge „teisės žinovais“ buvo laikomi suolininkai - arkivyskupo atstovo mieste (Burggraf) teismo prisiekusieji - teisėjai. Neabejotinai šaltiniuose iudices scabini pirmą kartą minimi tarp 1147 ir 1154 m., vėliau jie įvardijami tiesiog scabini arba scapene, schepfe, scheffe. Deja, skurdūs šaltiniai nepateikia išsamesnės informacijos apie šių asmenų kilmę, socialinę padėtį bei jų teismo kompetenciją ir sudarymo tvarką. Tik 1295 m. į Vroclavą (vok. Breslau) nusiųstame „teisės bylojime“ jau aiškiai nurodoma, kad šią kolegiją turi sudaryti 11 suolininkų, savo pareigas einančių „iki gyvos galvos“, o jos posėdžiams pirmininkauja šaltyšius (Schultheiß). Dėl šaltinių stokos nėra tiksliai žinoma, kada ir kaip Magdeburge atsirado taryba - „tikrai miestietiškas“, miesto vidaus gyvenimą tvarkantis, o ilgainiui ir tam tikras teismo funkcijas perėmęs organas. Užuominų apie miesto tarėjus (consules, Ratmänner) yra jau XIII a. pradžioje, tačiau miesto tarybos egzistavimas abejonių nekelia tik nuo XIII a. pabaigos: minėtame 1295 m. dokumente kaip atskira institucija įvardijami 11 tarėjų su vieneriems metams renkamu burmistru (Burmeister, Bürgermeister, proconsul). Pažymėtina, kad suolininkų kolegijos ir miesto tarybos institucijų atskirumas - tik Magdeburgo ypatybė. Kituose miestuose jų savivaldos organų raida nebuvo tokia komplikauta: arba besirandanti miesto taryba susiliedavo su jau egzistavusia suolininkų institucija, arba tokios prisiekusiųjų kolegijos apskritai nebuvo (pvz., Liubeke). Taip pat akcentuotina, kad šių organų sudėtis, rinkimo ar papildymo tvarka, kompetencijos apimtis buvo išsamiau detalizuota ir tiksliau apibrėžta jau vėlesniuose šaltiniuose (visų pirma Weichbildo gloseje): pačiame Magdeburgo Weichbilde daugelis momentų visai nepaminėti arba nėra nedviprasmiškai suformuluoti. Svarbu pabrėžti, kad pagal jo nuostatas pagrindinis teismas Magdeburge buvo iki gyvos galvos savo pareigas einančių suolininkų teismas: jis sprendė daugelį baudžiamųjų ir civilinių bylų. Tik dviejuose Weichbildo straipsniuose gana fragmentiškai nurodoma, kad vieneriems metams renkamo ir miestui prisiekiančio burmistro vadovaujami tarėjai, taip pat renkami tokiam pačiam laikotarpiui, turi spręsti su amatais, prekyba, matais ir saikais susijusius klausimus.

Jolanta Karpavičienė, „Magdeburgo teisė: ištakos ir transformacijos“, in: *Lietuvos miestų istorijos šaltiniai*, kn. 3. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2001, p. 197–199.